

Esitelmä. ts to 129/29.5.1986

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A)

Roomalaisaikaisen kalmiston jatko-
tutkimus 03.06 - 31.07.1985

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A)

Roomalaisaikaisen kalmiston jatko-
tutkimus 03.06 - 31.07.1985

Kunta : Paimio
Kylä : Spurila
Tila : 3:185, omistaja Paavo Keskitalo,
Spurilan kartano, Paimio

Peruskarttalehti : 2021 03
MK 1:2000-kartta : 2021 03 06/28-29

Koordinaatit : x 6706 65
y 2428 61
z n. 37 m mpy

Löydöt : TYA 269:1-409
Aikaisemmat löydöt : TYA 235:1-4
TYA 244:1-605

Hiilinäytteet : TYA 269:410-411
Aikaisemmat hiilinäytteet : TYA 244:615-624

Valokuvat : valokuvaaliitteissä 1-2 mainitut numerot

Kaivauskertomus : 11 sivua
1 liite
9 karttaliitettä
6 valokuvaaliitettä
(valokuvaaliitteet 1-2
on valokuvaluettelo)

lisäksi kertomukseen kuuluu

6 erillistä karttaa

Aikaisemmat tutkimukset :

Paimio, Spurila

Rautakautiseksi kalmistoksi epäillyn
kohteen tarkastus 22.10.1983.

Roomalaisaikaisen kalmiston kaivaus
sekä sen ympäristön koetutkimukset
04.06 - 31.07.1984.

Spurilan muinaisjäännösalue sijaitsee n. 1 km Paimion keskustasta koilliseen. Vuoden 1985 pääasialliset tutkimukset suoritettiin n.s. kalmisto A:n kohdalla, joka sijaitsee Spurilan kartanolle vievän tien eteläpuolella, Spurilanjärveksi nimitettyä tekojärveä vastapäätä. (karttaliite 1)

Kalmisto paikannettiin vuonna 1983 suoritetun tarkastuskäynnin yhteydessä (ks. sivulla 1 mainittu tarkastuskertomus). Seuraavana kesänä suoritettiin paikalla kaivaus, joka paljasti pääasiassa roomalaisaikaan ajoittuvan kalmistonosan. Vuoden 1985 kaivaus oli suoraa jatkoa edellisen vuoden tutkimuksille. Kaivausta johti hum.kand. Henrik Asplund; teknisenä apulaisena toimi hum.kand. Jaana Riikonen ja valvojana fil.tri. Jukka Luoto. Muu työvoima koostui nuorisotyöttömistä sekä Paimion kunnan palkkaamista koululaisista. Yhteensä kaivajia oli 10 kpl, eli kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna.

KORKEUSKIINTOPISTE JA KOORDINAATISTO

Kaivauksen korkeuskiintopisteenä käytettiin samaa monikulmiopistettä 301 (x 6706658,78; y 428608,09; z 38,061) kuin edellisenä vuotena (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus). Vaaituskoje sijoitettiin siten, että kiintopisteen vaaituslukuna (taakselukuna) oli koko kaivauksen ajan 144. Myös tämä lukema on sama kuin vuonna 1984 käytetty.

Kaivauksen ruutukoordinaatisto oli niinkään sama kuin vuonna 1984 käytetty (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus). Kaivausaluetta paalutettaessa kävi kuitenkin ilmi, että edellisen vuoden mittauksissa oli 1,5 gradin systemaattinen virhe, joka ilmeisesti johtui väärin vedetystä pohjois-etelä -linjasta. Jotta kaivausalueet yhtyisivät oli virhe sisällytettävä myös vuoden 1985 mittauksiin. Monikulmiopisteen 301 kautta kulkevan (neula)pohjoislinjan kulma ei siis ole 0, vaan 398,5 gradia. Toinen koordinaatistoon liittyvä virhe on pohjois-eteläkoordinaattien 10 m:n heitto kaivausalueen kohdalla. Kaivausten johtajan huolimattomuudesta johtuen on linja 570 vaihtunut linjaksi 560, linja 572 linjaksi 562, j.n.e. Virhe on systemaattinen ja vaikuttaa samalla tavalla vuoden 1985 kaivausalueen koordinaatistoon kuin vuoden 1984 kaivausalueen koordinaatistoon. Kaivausruutujen sisällä käytettiin löytöjen tarkan sijainnin ilmaisijana cm-koordinaatistoa, jonka x-arvo (0-200) kasvaa pohjoiseen ja y-arvo (0-200) itään. Kalmiston kiveyksestä ja kalliopohjasta johtuen oli ruutulinjat merkittävä pingotetuin naruin, eikä paaluin. Tästä syystä kaivauskartoissa ja löytöjen koordinaateissa saattaa esiintyä tavallista suurempaa epätarkkuutta.

KYSYMYKSENASETTELU

Tutkimusta jatkettiin vuoden 1984 kaivausalueen itäpuolelta lähinnä sen takia, että toivottiin saatavan lisää informaatiota aikaisemmin todetuista rakenteista 6 ja 7 (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus).

Rakenne 6 vaikutti muodostavan itä-länsi -suunnassa kulkevan punaisen "hiekkakivimuurin". Oletettiin, että kyseessä on rakenne, joka rajaa kalmiston tietyn osan. Rakenne 7 oli puolestaan pitkänomaisen keskuskiven ympärille kasattu hautakiveys, jonka oletetun primaarihaudan esineistö löytyi aivan kaivausalueen rajan tuntumasta. Hypoteesinä esitettiin, että pitkänomaisen keskuskiven funktio on suunnan ilmaiseminen. (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus)

Spurilan alueen asutushistoriallisia päätelmiä ajatellen toivottiin, että myös vuoden 1985 kaivausalueelta löytyisi runsaasti ajoittavaa esineistöä. Oletettiin, että löytöjen ikä nuorensi itäänpäin edettäessä.

Vuonna 1984 havaitun kivistä kulttuurikerroksen jatkuminen itäänpäin oli selviö. Esitettiin, että kerrostuma on tulkittava paikalla tapahtuneen toiminnan jäljeksi, eikä asuinpaikan periferia-alueeksi. Tämän takia toivottiin kaivausalueelta löytyvän kiinteitä rakenteita. Koska edellisenä vuotena oli löytynyt mm. kalojen selkärangan-nikamia, pyrittiin elinkeinoja valaisevaan informaationkeruuseen ottamalla maanäytteitä tarkempaa seulomista varten.

KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI

Kaivausalue sijoitettiin siten, että se mahdollisimman monilta reunoiltaan rajoittui kallionpaljastumiin. Vuoden 1985 kaivausalueen ja edellisvuoden kaivausalueen väliin jätettiin n. 40 cm leveä profiilikaista, jotta reuna ei sortuisi. Avatun alueen laajuus oli n. 80 m².

Turpeenpoiston jälkeen kiveys kaivettiin kunnolla esiin ennen taso 1:n dokumentointia. Tämän jälkeen edettiin n. 10 cm:n kaivauskerroksin, kuitenkin poikkeuksia tehden huomioonottaen kiveyksen luonteen eri kohdissa. Kaivauksen edetessä havaittiin kalmistokiveyksessä piirteitä, joiden oletettiin liittyvän sen eri rakennusvaiheisiin. Nämä ohjasivat kaivamista, mutta eivät johtaneet siihen, että niitä koskevia oletuksia olisi testattu tasokaivaustekniikasta oleellisesti poikkeamalla.

Kolmatta kerrosta kaivettaessa asetettiin pääpaino kalmiston mahdollisten rakenteellisten yksityiskohtien esiinsäamiseen. Osoittautui, että ainoa selvä rakenne oli länsilounas-itäkoillis -suunnassa kulkeva kivirivi kaivausalueen keskiosassa. Tämä kivirivi jätettiin neljättä kerrosta kaivettaessa koskemattomana paikalleen yhdessä kaivausalueen eteläpuoliskon suurten (lievästi kehämäisesti asetettujen) kivien kanssa. Eräiden kivien alle jäi täten tutkimatonta maata.

Turussa 19.-25.08.1985 järjestetty 17. pohjoismainen arkeologikokous aiheutti kaivauksen loppuvaiheessa joitakin muutoksia kaivaustekniikkaan, koska Paimion Spurilan alue oli valittu yhdeksi kokouksen retkikohteeksi. Tavoitteena oli jättää jokin edustava osa muinaisjäännöksestä esille. Tästä syystä päätettiin kaivaa pohjaan ainoastaan alueen pohjoisosa ja jättää eteläosa "keinotekoiseen" tasoon 4, missä rautakautisen kalmiston tärkeimmät kivirakenteet olivat vielä ehjiä.

Kaivauksen loppuessa 31.07. oli siis tutkimus kalmisto A:n kohdalla vielä kesken; alueen eteläosa oli kaivamatta pohjaan ja profiili purkamatta. Koska jatkotutkimus ei samana vuotena ollut mahdollinen peitettiin kaivausalue arkeologikongressin jälkeen muovilla ja turpeilla.

Kaivausalueen dokumentointi suoritettiin piirtämällä, vaaitsemalla sekä valokuvaamalla. Jokainen taso piirrettiin ja vaaittiin ennen seuraavan kerroksen kaivamista. Löytyneet esineet ja niiden katkelmat sekä keramiikan ja poltetun luun keskittymät merkittiin löytökarttaan ja vaaittiin. Lopuksi piirrettiin kaivausalueen reunojen leikkaukset. Tasot valokuvattiin n. 5 m korkeilta valokuvaustikkailta. Kuvat otettiin yhteenliitettävänä sarjoina normaaliopitilla. Lisäksi otettiin yksityiskohtakuvia sekä löytöjen in situ -kuvia. (ks. valokuvaliitteet)

Seuraavassa esitellään kaivauksessa tehdyt havainnot järjestyksessä: kaivausalueen pohjoispuolen kiveys ja rakenteet, kaivausalueen eteläpuolen kiveys ja rakenteet, sekä kivikautinen kulttuurikerros. Kertomus ei etene työvaiheittain, vaan kalmiston eri osia sekä niihin liittyviä löytöjä ja mahdollisia rakenteita itsenäisesti kuvaillen.

KAIVAUSALUEEN POHJOISPUOLEN KIVEYS JA RAKENTEET

Ensimmäisessä tasossa erottui kalmistokiveyksessä epätasaisuutta, jonka oletettiin johtuvan kalmiston eri rakennusvaiheista. Jo turvekerroksen poistamisen jälkeen kiinnitettiin mm. huomiota kaivausalueen koilliskulmaan, joka tiiviimmän kivipakkauksensa ansiosta vaikutti muodostavan oman rajattavissa olevan yksikkönsä. Tätä kiveystä on kertomuksessa nimitetty rakenteeksi 8. Toinen omaleimainen osa-alue oli tutkitun kalmistonosan luoteiskulma, joka erottui lähinnä löytöjensä, mutta myös kiveyksensä puolesta. Koska alue saattaa liittyä vuonna 1984 erotettuun rakenteeseen 7, on sille tässä kertomuksessa annettu nimitys 7b. (vrt. karttaliite 5)

Näiden kiveysten lisäksi ei kaivausalueen pohjoispuolelta voitu erottaa rakenteita. Käsitteellä "rakenne" tarkoitetaan tässä yhteydessä ainoastaan kalmiston kohtaa, joka vaikutti erottuvan omaksi yksikökseen tai osa-alueekseen. "Rakenne" ei tällöin välttämättä ole yksittäinen hauta tai ajallisesti homogeeninen rakennusvaihe; käsite ei myöskään sulje pois sitä mahdollisuutta, että todellisuudessa on olemassa useampia erillisiä hautoja, eriaikaisia rakennusvaiheita j.n.e.

Rakenne 7b erottui turpeenpoiston jälkeen ympäristöönsä tiiviimpänä kiveyksenä kaivausalueen luoteiskulmassa. Kiveyksen keskellä oli selvästi esiinpistävä keskuskivi, joka myöhempien havaintojen valossa voitaneen tulkita haudan merkiksi. Keskuskiven päällä ei ollut lainkaan kiveystä, joten se on saattanut olla maanpinnalla näkyvissä kauan rakenteen kasaamisen jälkeen. Syvemmälle kaivettaessa tuli keskuskiven eteläpuolelta esiin muitakin suuria kiviä, mutta ne eivät olleet yhtä silmiinpistäviä. (ks. erilliset tasokartat, karttaliite 5 sekä valokuvaliite 3)

Pääasiallisesti edellämainitun keskuskiven itäpuolelta löytyi 4 kultafoliorhelmeä, 4 muuta helmeä sekä pronssi-riipus, jotka lienevät osia samasta kaulakorusta. Näiden lisäksi löytyi kaksi katkelmallista, halkaisijaltaan pieniksi taitettua rannerengasta, sekä keskuskiven eteläpuolelta kaksi kaularenkaan osiksi tulkittua pronssikorun katkelmaa (karttaliite 6). Kaksi viimeksi mainittua rengaskorun katkelmaa (löydöt 5 ja 6) muodostavat yhdessä suurinpiirtein rannerenkaan kokoa vastaavan renkaan, mutta vartaan muoto sekä ainoastaan toiselle sivulle sijoittuva koristelu antaa aiheen olettaa, että kyseessä on alunperin ollut kaularenkaan puolikas.

Rakenteen suhde vuonna 1984 kaivettuun rakenteeseen 7 on toistaiseksi selvittämättä. Kaivausalueiden väliin jäävä profiilikaista saattaa kätkeä sisäänsä huomattavan määrän informaatiota, koska se sijoittuu mainittuja rakenteita ajatellen niin keskeiselle paikalle (karttaliite 6). On hyvin mahdollista, että kaivausteknisistä syistä nyt erillisinä käsitellyt rakenteet todellisuudessa ovat osia samasta kokonaisuudesta. Suhteellisen selvän keskuskiven esiintyminen rakenteessa 7b viittaa löytökeskittymän ohella siihen, että rakenteella on itsenäinen asema, mutta se saattaisi johtua esimerkiksi siitä, että rakennekokonaisuuteen on haudattu kaksi vainajaa samaan aikaan. Keskuskivet olisivat tämän tulkinnan mukaan yksilöhautojen merkkejä, joiden viereen vainajalle kuuluvat tärkeimmät hauta-antimet on asetettu.

Vuonna 1984 esitetyn hypoteesin mukaan liittyisi pitkänomaisiin keskuskiviin myös suunnan ilmaisemisen funktio. Rakenteen 7b keskuskivi ei ole selvästi pitkänomainen, joten hypoteesin toimivuutta siihen ei varsinaisesti voi testata, mutta kiven pituusakselin suunnan voidaan todeta olevan sama kuin vuonna 1984 tutkittujen rakenteiden suunta. (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus)

Rakenne 8 ilmeni ympäristöään tiiviimpänä kivipakkauksena jo kaivauksen alkuvaiheessa. Kaivausalueen koilliskulmaan sijoittuva rakenne erottui parhaimmin tasossa 2, jolloin pintaosan kiviä suuremmista kivistä koostuva kiveys oli erittäin selvärajainen. (ks. erilliset tasokartat, karttaliite 5 ja valokuvaliite 4) Vaikutti siltä, että kaivausalueen kulma leikkasi neljänneksen pyöreästä kivirakenteesta. Kun kaikki kivet ja niiden alla sijainnut kivikautinen kulttuurikerros oli poistettu, ilmeni että kulttuurimaata oli vielä kahdessa ojanteessa, joista ainakin toinen kiersi samankeskeistä kehää kuin rakenteen kiveys (ks. erilliset kartat "Taso IV" ja "Leikkaukset", sekä kuva 62, valokuvaliite 4). Stratigrafisesti ojanteet voisivat olla kivikautisia, koska ne erottuivat kivikautisesta kerrostumasta ulkonevina kuopanteina eikä sen läpi kaivettuina ojina. Kaivausten valvojan esittämä oletus siitä, että ne ovat hautausrituaaliin liittyviä ja rautakautisen haudan laatimisen yhteydessä kaivettuja, lienee tästä huolimatta oikea. Tulkinnan puolesta puhuu ainakin niiden ja kivirakenteen samankeskeisyys. Rakenteen sisältä löytyi erittäin huonosti säilynyt katkelmallinen keihäänkärki sekä vyön tai hihnan urakoristeinen rengashela (ks. erillinen löytökartta).

Rakenteiden eteläpuolella ja niiden välissä kalmistokiveys noudatti samoja piirteitä kuin muuallakin; suurimmat kivet oli asetettu pohjalle ja maa sekä pienemmät kivet niiden päälle. Ruudusta 566/404 löytyi kaksi katkelmaa suuresta virolaisen sarjan silmäsoljesta ja saman ruudun eteläpuolelta pronssiesineen nuppi (ks. erillinen löytökartta). Silmäsoljen katkelmat ovat peräisin samasta soljesta, jonka yksi katkelma löytyi jo vuoden 1984 kaivauksissa.

KAIVAUSALUEEN ETELÄPUOLEN KIVEYS JA RAKENTEET

Jo ensimmäisestä tasosta lähtien oli kiveys kaivausalueen eteläosassa epätasaisempi kuin pohjoisosassa. Pinnan pikkukiveys oli harvempi, ja siellä täällä näkyi lähes kivetömiä läiskiä, joista osa oli vailla kiveystä vielä syvemmässä tasoissakin. Missään kohdin ei näkynyt rakenteiksi erotettavissa olevia pikkukivikeskittymiä. Ainoa selvä rakenne, joka pystyttiin erottamaan oli kaivausalueen keskiosassa sijainnut kivirivi (rakenne 9). (ks. erilliset tasokartat, karttaliite 5 ja valokuvaliite 5)

Kun problemaattisen kiveyksen lisäksi myös alueelta talteensaatu löydöstö jätti kysymyksen erillisistä rakennusvaiheista avoimeksi, joudutaan erittäin kiusalliseen tilanteeseen. Epätasainen pintakiveys sai ainakin kaivausten johtajan vakuuttuneeksi siitä, että kalmistonosa oli rakenteellinen, mutta tämän rakenteellisuuden ideaa tai luonnetta ei missään vaiheessa pystytty näkemään tai oivaltamaan.

Vuoden 1984 kaivauksissa todettu rakenne 6 sijoittui aivan silloisen kaivausalueen reunaan, joten sen oletettiin jatkuvan seuraavan vuoden tutkimusalueelle. Punaisista hiekkakivilaatoista koostuva rakenne ei kuitenkaan oletusten mukaisesti jatkunut muurimaisena, vaan näytti loppuvan jo profiilikaistan kohdalla. Jälkiä hiekkakivirakenteesta näkyi ainoastaan profiilikaistan leikkauksessa sekä tasojen 1-3 kiveyksessä profiilikaistan tuntumassa. (ks. tasokartat ja leikkauskartta, sekä karttaliite 5)

Rakenteeksi 9 nimitetty länsilounas-itäkoillis -suuntainen kivirivi tuli ilmi kolmatta kerrosta kaivettaessa. Se oli pituudeltaan n. 2 m ja koostui erikokoisista ja -muotoisista kivistä (ks. erilliset tasokartat, karttaliite 5, sekä valokuvaliitteet 5-6). Sen eteläpuolella oli vastaavankokoisten kivien muodostama pitkänomainen keskittymä, sekä muita rakenteellisilta näyttäviä kiviryhmiä, mutta niiden osoittaminen erillisiksi rakenteiksi ei ollut mahdollista. Kaivaushavaintojen perusteella syntyi kaksi hypoteesia kiveysten rakennetulkinnasta: ensimmäisen mukaan suurten kivien ryhmittymät ja niiden väliin sijoittuvat vähäkiviset alueet johtuivat jonkinlaisista solumaisista erillishaudoista; toisen mukaan paikalla oli epämääräinen kehämäinen hautarakenne. Kuten jo kappaleen alussa todettiin, ei apua rakenteiden erottamisessa saa löydöstöstä. Ainoa löytökeskittymä sijoittuu kiveysten itäpuolelle, ruutuun 560/408 (karttaliite 7).

Löytökombinaatioon kuului keihäänkärki, onsikirves, ja luultavasti kaksi koverankuperaa rannerengasta. Näytti siltä, että esineet oli asetettu matalaan kiveykseen, joka oli kasattu loivareunaiseen ja maapohjaiseen kallio-kuopanteeseen. Esineiden löytöpaikka korreloi tyydyttävästi kaivausalueen ainoan palaneen luun levintäalueen kanssa (karttaliite 8). Tämän osakokonaisuuden tulkinta vaikutti täten selvältä; paikalle on vanhemmalla roomalaisajalla suoritettu yksinkertainen ja rakenteeton polttohautaus. Näin vanhan hautauksen löytyminen kaivausalueen tästä osasta oli yllätys, koska oltiin kuviteltu, että hautaukset nuorensivat tähän suuntaan edettäessä. Mikäli aikaisemmat oletukset kalmiston iästä pitävät paikkansa, olisi kyseessä yksi sen vanhimmista hautauksista.

Edellä esitetty solurakenne-hypoteesi pohjautuu siihen ajatukseen, että hautaaminen olisi joko alkanut rakenteen 9 kohdalla ja edennyt kohti mainittua löytökeskittymää, tai päinvastoin. Hautaukset olisivat ruumishautoja ilman antimia. Ongelmalliseksi tämän hypoteesin tekee kiveyksen sekavuuden ohella se, että ruudusta 562/406 myöhemmin löytyi ajoittava esine, nimittäin suorajalkainen solki. Sitä tuskin voidaan pitää nuoremman roomalaisajan loppua vanhempana, pikemminkin nuorempana. Löytö tuli esiin varsin syvältä, ja kuulunee näinollen primaarihautaukseen. Kun pohjakiveystä ja sen muodostamia ryhmiä pohdittiin tasossa 3 huomattiin, että rakenteen 9 ja roomalaisaikaisen löytökeskittymän välissä oleva kiveys voisi muodostaa myös hieman epämääräisen pyöreän rakenteen (karttaliite 5; kuva 54, valokuvaliite 6). Epätodennäköiseltä pyöreän kansainvaellusaikaisen haudan olemassaolo kuitenkin tuntuu, jos ottaa huomioon, ettei kiveys missään vaiheessa muodostanut yhtenäistä pintaa tämän rakenteen kohdalla. Kysymys kaivausalueen tämän osan luonteesta näyttää täten jäävän vaille vastausta.

Kaivausalueen eteläpuoliskolta löytyi kahdesta kohdasta nuoremman rautakauden esineitä, jotka luontevimmin selittyvät myöhempien sekundaarihautausten antimiksi tai uhri- lahjoiksi. Ruudusta 558/404 löytyi ruodollinen E-tyypin keihäänkärki ja katkelmallinen hevosenkenkäsolkki, ruudusta 564/404 päihin kapeneva punontakoristeinen rannerengas (ks. erillinen löytökartta). Molemmissa ruuduissa esineet tulivat esiin pintakiveyksestä kaivauksen alkuvaiheessa.

Eräs pääasiassa kaivausalueen eteläisimpään osaan keskitynyt ilmiö oli hiiltyneiden juurimukuloiden levintä (karttaliite 9). Hiiltyneiksi sikoangervon (*Filipendula Vulgaris*) juurimukuloiksi oletettuja kasvinosia tuli esiin sekä tasokaivauksessa että vesiseulalla seulottaessa. Koska edellä mainitut E-tyypin ruotokeihäänkärki sekä hevosenkenkäsolkki sijoittuvat *Filipendula*-keskittymän sisään, on juurimukuloiden esiintyminen vaikeasti ajoitettavissa viikinkiaikaa edeltävään aikaan. Kasvinosien kuitenkin selvästi keskittyessä kalmistokerrokseen voisi sanoa, että viikinkiaikaiset esineet samalla antavat niiden nuorimman todennäköisen ajoituksen.

KIVIKAUTINEN KULTTUURIKERROS

Kaivausalueen pohjoisosassa kivikautinen kulttuurikerros kaivettiin kokonaisuudessaan pois taso 4:n dokumentoimisen jälkeen. Syvimmillään kerrostuma oli ruudun 568/402 länsiosassa, missä se ulottui melkein kalliokuopanteen pohjaan saakka; ainoastaan ohut sorakerros tuli esiin tumman kulttuurimaan alta (ks. erillinen leikkauskartta). Eniten puhdasta hiekkamaata oli kaivausalueen koillisosassa, missä kulttuurimaa kaivettiin pois jo kerrosta 4 tutkittaessa (ks. erillinen kartta "Taso 4"). Kiinteitä rakenteita ei aikaisemmin mainittuja n.s. ojanteita lukuunottamatta havaittu.

Kaivauksen jäädessä tutkimusalueen eteläosan kohdalta kesken, ei kivikautisen kerrostuman luonteesta alueen tässä osassa voinut paljoakaan päätellä. Tasossa 4 kivikautinen kerrostuma oli tavoitettu koko alueella, mutta kallionpaljastumia lukuunottamatta se ei missään kohdin näyttänyt päättyvän. Vuoden 1984 havaintojen tapaan näytti siltä, että kaikki kaivausalueella sijainneet kivet oli asetettu kivikautisen kulttuurikerroksen päälle.

Kivikautiset löydöt osoittautuivat erittäin mielenkiintoisiksi. Intuitiivisesti tuntui siltä, että kivikautista materiaalia nyt olisi löytynyt enemmän kuin vuonna 1984. Kvartsi- ja kivilaji-iskosten ohella löytyi myös hieman pii-iskoksia, kaksi katkelmallista piinuolenkärkeä, kvartsikärjen katkelma, kaksi kirvestä, runsaasti kiviesineiden katkelmia, hiointen katkelmia j.n.e. Muutamat punertavasta materiaalista peräisin olevat murut saattavat olla merripihkaa. Kivikautisen löydöstön yllättävimmät piirteet on kuitenkin löydettävissä keramiikka-aineistosta. Aikaisemmin oli oletettu asuinpaikan olevan myöhäiskampakeräminen, mutta nyt talteensaatu materiaali näyttää puhuvan hyvin pitkäaikaisen käytön puolesta. Kuopanteilla ja kynsipainanteilla koristellun keramiikan ohella esiintyy nimittäin kampaleimoja, jotka pikemminkin lienevät yhdistettävissä tyypilliseen kampakeramiikkaan. Joukossa on tämän lisäksi ainakin yksi pala, joka on koristeltu Jäkärän ryhmälle tunnusomaisin suiponsoikein kampaleimoin. Keramiikka-aineiston alustavan läpikäymisen jälkeen näyttää siis siltä, että Spurilan kivikautinenkin asutusvaihe on oletettua kompleksisempi.

YHTEENVETO JA KESKUSTELUA

Edellisessä kappaleessa kävi ilmi, että kaivauksen keskeneräisyydestä huolimatta pystyttiin saamaan uutta mielenkiintoista informaatiota alueen kivikautisesta asutuksesta. Mikäli alustavat keramiikka-ajoitukset pitävät paikkansa näyttää siltä, että asuinpaikka on ollut käytössä useampaan otteeseen eri periodeilla. Paikalle muodostunut vahva kulttuurikerros osoittaa toiminnan suurelta osin keskittyneen silloisen niemekkeen korkeimmalle kohdalle. Kulttuurikerroksen sijainti kallioisen mäen päällä on hyvin erikoinen piirre, koska niemekkeen itään viettävä osa on ollut asutukselle ihanteelliselta vaikuttava hiekkarinne.

Toistaiseksi on vaikea löytää muita selityksiä asuinpaikan pitkäaikaiselle käytölle ja kulttuurikerroksen sijainnille, kuin paikan hyvä soveltuvuus silloisten elinkeinojen harjoittamiseen.

Varhaisimmat hautaukset kivikautisen kulttuurikerroksen päällä sijaitsevaan kalmistoon A on suoritettu vanhemmalla roomalaisajalla. Yksi tähän aikaan ajoittuva haudaus todettiin vuoden 1984 kaivausalueen kaakkoisosassa. Kaivauksissa löytyneet Morbyn-tyypin keramiikkaan kuuluvat astianpalat antavat kuitenkin aiheen olettaa, että rautakautisella asutuksella Spurilassa saattaa olla roomalaisaikaa vanhemmat juuret. Vaikka Morbyn-tyypin keramiikkaa on löydetty myös vuonna 1984 kaivetusta kalmistonosasta, ei kalmiston syntyä tämän perusteella voi pitää esirooma-laiseen aikaan ajoittuvana. Keramiikka saattaa hyvinkin olla sekundaarisessa asemassa; se on todiste asutuksesta, mutta ei välttämättä hautaamisesta.

Nuoremmalle roomalaisajalle ajoittuneen kaivausalueen luoteisosassa sijainnut rakenne 7b. Siihen kuuluvan keskuskiven viereen ja ympärille oli asetettu helmistä ja riipuksesta koostuva kaulakoru sekä kaksi katkelmallista rannerengasta, jotka molemmat oli taitettu n. 4 cm halkaisijaltaan oleviksi renkaiksi. Hypoteesina voi rannerenkaiden katkomisen ja uudelleentaittamisen perusteella esittää, että kyseessä on lapsen hauda.

Pienikokoisten korujen puuttuminen roomalaisajan löydöissä johtunee siitä, etteivät lapset käyttäneet pronssikoruja. Niiden käyttöönotto lienee yleensä ollut sidoksissa tietyn iän tai yhteiskunnallisen arvon saavuttamiseen, tai johonkin siirtymäriittiin. Mikäli haudaan asetettavat korut olisivat vainajan tulevaa elämää varten voisi ajatella, että lapsi saisi haudaansa aikuisten koruja. Näin on saatettu menetellä jos uskottiin, että lapsi tulevassa elämässään käy läpi mahdollisen korujen käyttöön liittyvän initaation tai siirtymän. Toinen ajatus voisi olla se, että kuolema sinänsä aiheuttaa siirtymän; tässä tapauksessa on luonnollista, että lapsi hautausrituaalissa on puettu koruihin.

Katkelmallisten rannerenkaiden ohella löytyi keskuskiven läheisyydestä kaksi rengaskorun katkelmaa, jotka on tulkittu kaularenkaasta peräisin oleviksi. Katkelmat muodostavat suurinpiirtein puolikkaan kaularenkaan, joka on ollut hieman normaalia rannerengasta kookkaammaksi renkaaksi taivutettu. Jos edellä esitetty lapsihauda-hypoteesi katkottuine ja uudelleen renkaiksi väännettyine rannerenkaineen osoittautuisi oikeaksi, voidaan ehkä kaularenkaan katkelmatkin tulkita samaan yhteyteen kuuluviksi; lapselle on hautausrituaalia varten käännetty pieni kaulakoru normaalikokoisen kaularenkaan puolikkaasta. Yhtä todennäköinen hypoteesi voidaan kuitenkin konstruoida pars pro toto -ajattelun pohjalta. Tämän ajattelutavan mukaan korujen katkelmat symbolisoivat ehjiä koruja, ja niiden uudelleentaittamisen syy on symbolinen eikä käytännöllinen; katkelma on taitettu renkaan muotoiseksi symboliikan vahvistamiseksi.

Haudan osteologinen analyysi voisi auttaa edellä esitetyn tutkimusongelman ratkaisemisessa, mutta eteen tulee odottamaton ongelma; - hautarakenteen tutkitun osan yhteydessä ei nimittäin ole poltettuja luuta. Tämä on ongelma, joka koko kalmistoa ajatellen todettiin jo vuonna 1984 (ks. sivulla 1 mainittu kaivauskertomus), mutta joka oli erityisen silmiinpistävä nyt tutkitulla alueella. Koko kaivetulta alalta saatiin talteen vain n. 180g poltettua luuta, mikä on uskomattoman pieni määrä. Ainoastaan kaivausalueen kaakkoisosassa oli luukeskittymä, joka oli yhdistettävissä polttohautaukseen (karttaliite 8). Mikäli poltettujen luiden puuttuminen pakottaisi tulkitsemaan rakenteen 7b ruumishaudaksi, on ainakin se selvää, että hauta-antimet eivät ole olleet vainajan päällä hautaan pantaessa.

Jälkiä nuoremman roomalaisajan lopun tai kansainvaellusajan alun hautauksista lienevät ruudusta 566/404 löytyneet suuren virolaisen sarjan silmäsoljen katkelmat, sekä ruudusta 562/406 löytynyt suorajalkainen solki. Edelliseen silmäsolkeen kuuluva jalkakatkelma löytyi vuoden 1984 kaivausalueelta, n. 4 m nyt löydetyistä katkelmista luoteeseen. Löytöjen suhdetta on vaikea selittää, koska ne eivät näytä liittyvän mihinkään erillisiin rakenteisiin; mahdollisesti nekin on liitettävä rakenteen 7/7b yhteyteen.

Suorajalkaisen soljen kuuluminen erilliseen hautarakenteeseen lienee varmaa, mutta selvittämättä jäi minkätyypisestä hautamuodosta on kysymys. Kaivausalueen eteläosan ainoa selvä kivirakenne oli rakenteeksi 9 nimitetty kivirivi, mutta sen eteläpuolella vaikutti sijaitsevan myös muita rakenteellisia kiveyksiä. Yhden hypoteesin mukaan paikalla olisi sijainnut ainakin kaksi solumaista ruumishautaa, mutta kaivaustulokset eivät mahdollista tämän hypoteesin todistamista oikeaksi; kyseessä saattaisi lähes yhtä suurella todennäköisyydellä olla matala pyöreähkö hautarakenne.

Kansainvaellusajalla on suoritettu hautaus vuoden 1985 kaivausalueen koilliskulmaan (rakenne 8). Ajoitus perustuu rakenteesta löytyneen urakoristeisen vyön tai hihnan rengashelan alustavaan ajoitukseen. Ennen kiveyksen kaasaamista on hauta rajattu sitä kiertävällä pienellä ojalalla, joka kaivettaessa erottui kulttuurimaakuopanteena puhtaassa hiekkamaassa. Haudan kaivetun neljänneksen perusteella vaikutti siltä, että rakenne on pyöreä mutta reunakehätön kiveys, jossa suuret kivet ovat pohjalla ja pikkukiveys päällimmäisenä.

Viikinkiajalla kalmistoon on pantu esineitä ainakin kahteen kohtaan; päihin kapeneva punontakoristeinen rannerengas ruutuun 564/408, sekä E-tyypin ruotokeihäänkärki ja katkelmallinen hevosenkenkäsolkki ruutuun 558/404. Kummallakaan paikalla ei havaittu merkkejä sekundaarihautauksista, joten kyse voisi yhtä hyvin olla uhratuista esineistä. Mainittakoon kuitenkin, että ainakin rannerengas näyttää osittain sulaneelta; se on ilmeisesti ollut roviolla vaikka muita jälkiä polttohautauksesta ei löytöpaikalla todettu.

KAIVAUKSEN LOPPUUNSAATTAMINEN

Pohjoismaisen arkeologikokouksen takia keskeneräiseksi jäänyt kaivaus tulisi suorittaa loppuun vuoden 1986 aikana. Kaivausalueelle levitettyt turpeet ja muovi on poistettava, kivikautinen kulttuurikerros kaivettava pohjaan kaivausalueen eteläosassa, sekä profiilikaista purettava. Kaivausten johtajan arvion mukaan tämän työn suorittamiseen vaaditaan aikaa n. 2 viikkoa ja työntekijöitä n. 6 kpl; kaivinkonetta tarvitaan täyttövaiheessa n. 2-4:n tunnin ajan.

Kaivausalueen eteläosan kiveysten purkaminen tai purkamatta jättäminen riippuu kivikautisen kulttuurikerroksen luonteesta. Mikäli paikalla osoittautuisi olevan rakenteita, kerrostuneisuutta tai mielenkiintoinen löytöjen levintä, on kiveykset purettava. Jos sensijaan kerrostuma on ohut ja homogeeninen, voisi kiveysten säilyttäminen alkuperäisillä paikoillaan olla perusteltua. Kalmistokiveystä rekonstruoitaessa olisi mielekäästä jättää nämä kivet ainakin osittain esiin.

Huomattavin työ dokumentointia ajatellen on profiilikais-tan purkaminen. Varsinkin profiilin pohjoisosan kaivaminen on koko kalmisto A:n tutkimusten kannalta tärkeä toimenpide, sillä se sijoittuu kahden erittäin mielenkiintoisen löytökeskittymän väliin. Vasta tämän osan tutkimisen jälkeen voidaan vetää lopulliset johtopäätökset rakennekokonaisuudesta 7/7b.

Turussa 18.03.1986

Jukka Luoto

fil.tri.

valvoja

Henrik Asplund

hum.kand

kaivausten johtaja

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

PALEOETNOBOTAANISET NÄYTTEET

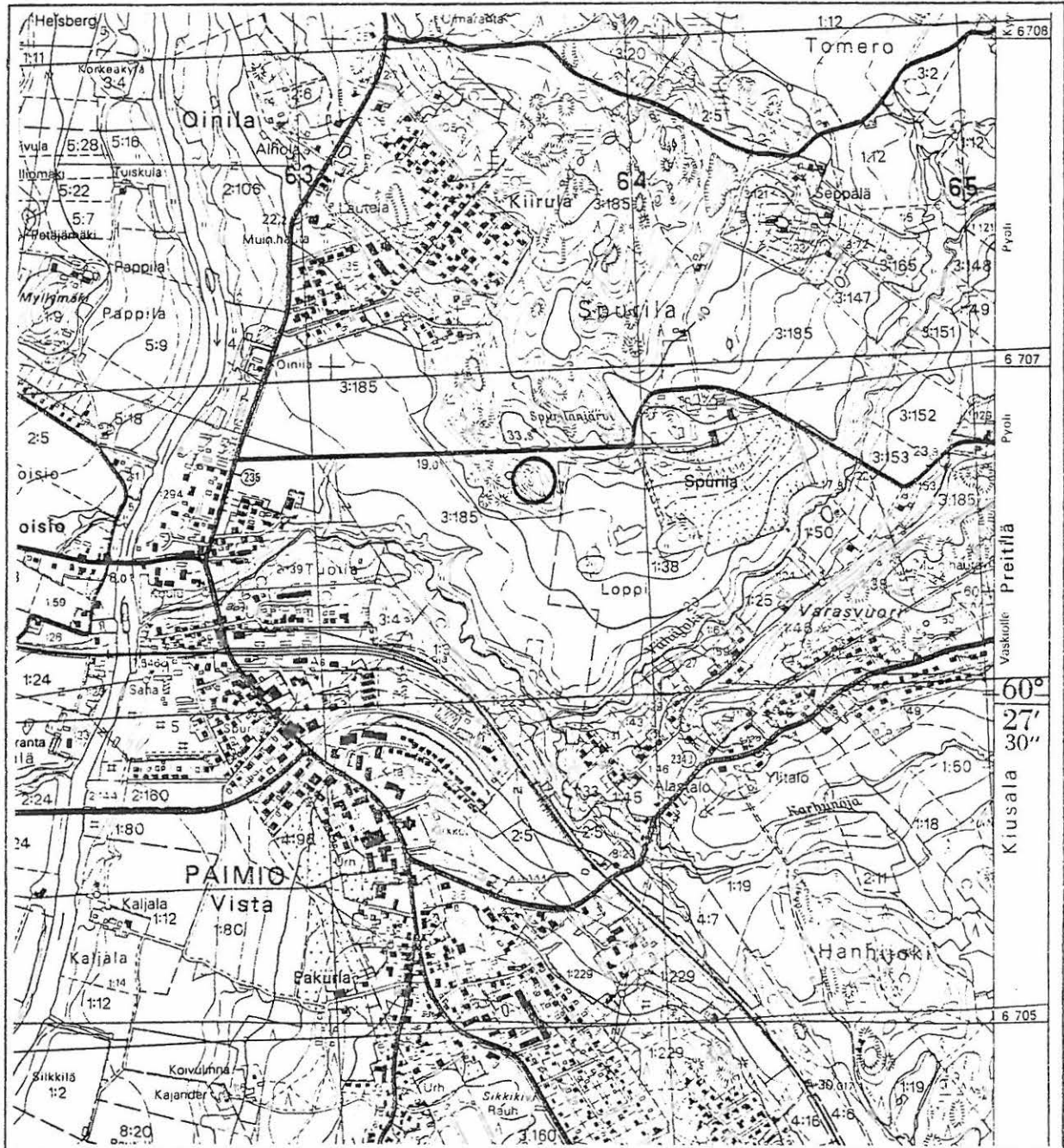
Paleoetnobotaanisia näytteitä otettiin yhteensä 10 kappaletta. Pyrkimyksenä oli ottaa näytteet sekoittumattomista kerrostumista. Käytännössä raja rautakautisen ja kivikautisen kulttuurikerroksen välillä oli tasokaivauksessa niin epäselvä, että ei ainuttakaan kalmistonäytettä voi täydellisellä varmuudella pitää "puhtaana". Historiallisen ajan kulttuurikerroksia ei kalmistokerrokseen ollut mainittavammin sekoittunut.

Hiiltyneiden jyvien esiintymistä pyrittiin tarkkailemaan myös vesiseulalla seulottaessa. Jyviä ei löytynyt, mutta havaittiin hiiltyneitä juurimukuloita muistuttavia kasvinosia. Suurin osa talteenotetuista mukuloista löytyi kuitenkin jo ennen seulomista.

Kivikautisesta kerrostumasta otetut näytteet osoittautuivat edellisikesänä erittäin mielekkäiksi niistä löytyneiden luunmurujen ja kalojen selkärangannikamien takia. Koska vastaavia, elinkeinoista kertovia todisteita toivottiin löytyvän myös vuoden 1985 tutkimuksessa, otettiin muutamia näytteitä selvästä kivikautisesta kerrostumasta (taulukossa "kk").

Näytteitä otettiin seuraavasti:

Näyte	ruutu	x	y	z	l(n.)	huom.
1	560/408	048+-10	058+-10	319+-3	8	
2	568/404	075+-15	185+-15	252+-2	8	
3	566/406	180+-20	120+-15	249+-3	8	
4	560/404	165+-20	030+-15	313+-3	8	
5	560/406	130+-15	030+-15	313+-3	8	
6	558/406	100+-25	170+-25	326+-2	8	
7	558/404	165+-20	125+-20	323+-3	8	
8	560/402	130+-20	120+-15	316+-2	8	kk
9	566/402	160+-15	120+-15	280+-2	8	kk
10	568/402	040+-15	110+-15	288+-2	8	kk

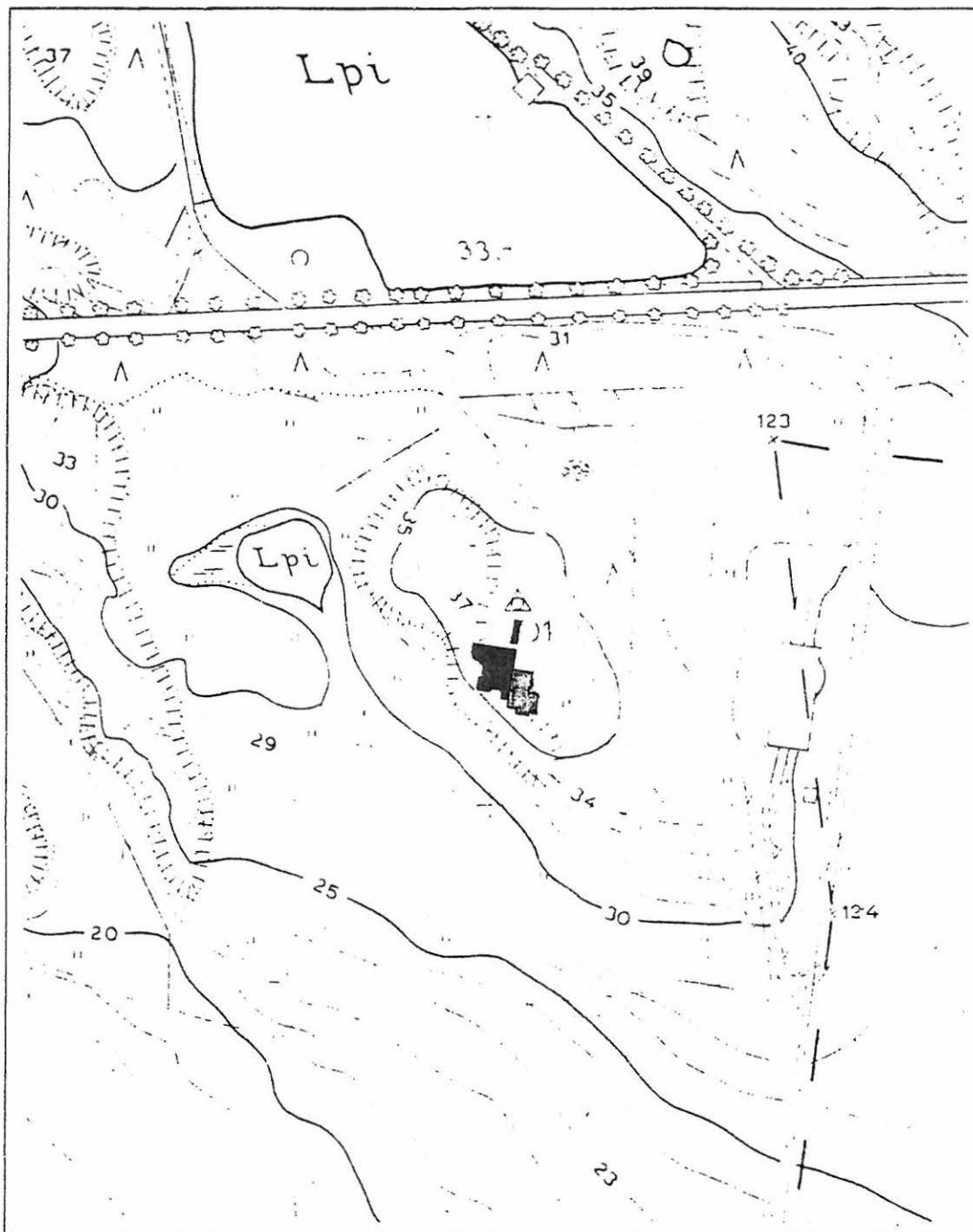

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

ote peruskartasta 2021 03

MK 1:20 000

tutkimusalue merkitty ympyrällä

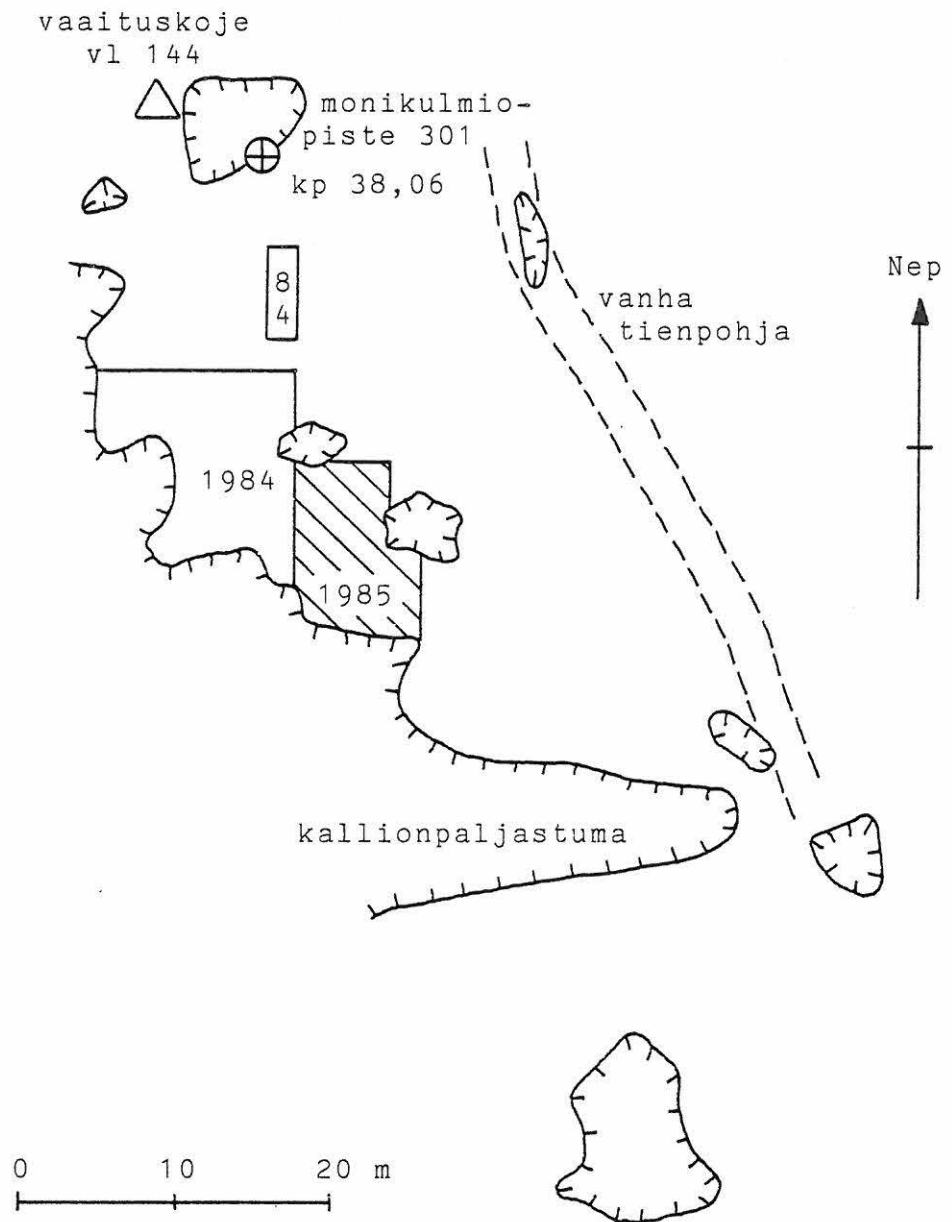

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

ote pohjakartasta 2021 03 06/28-29

MK 1:2000

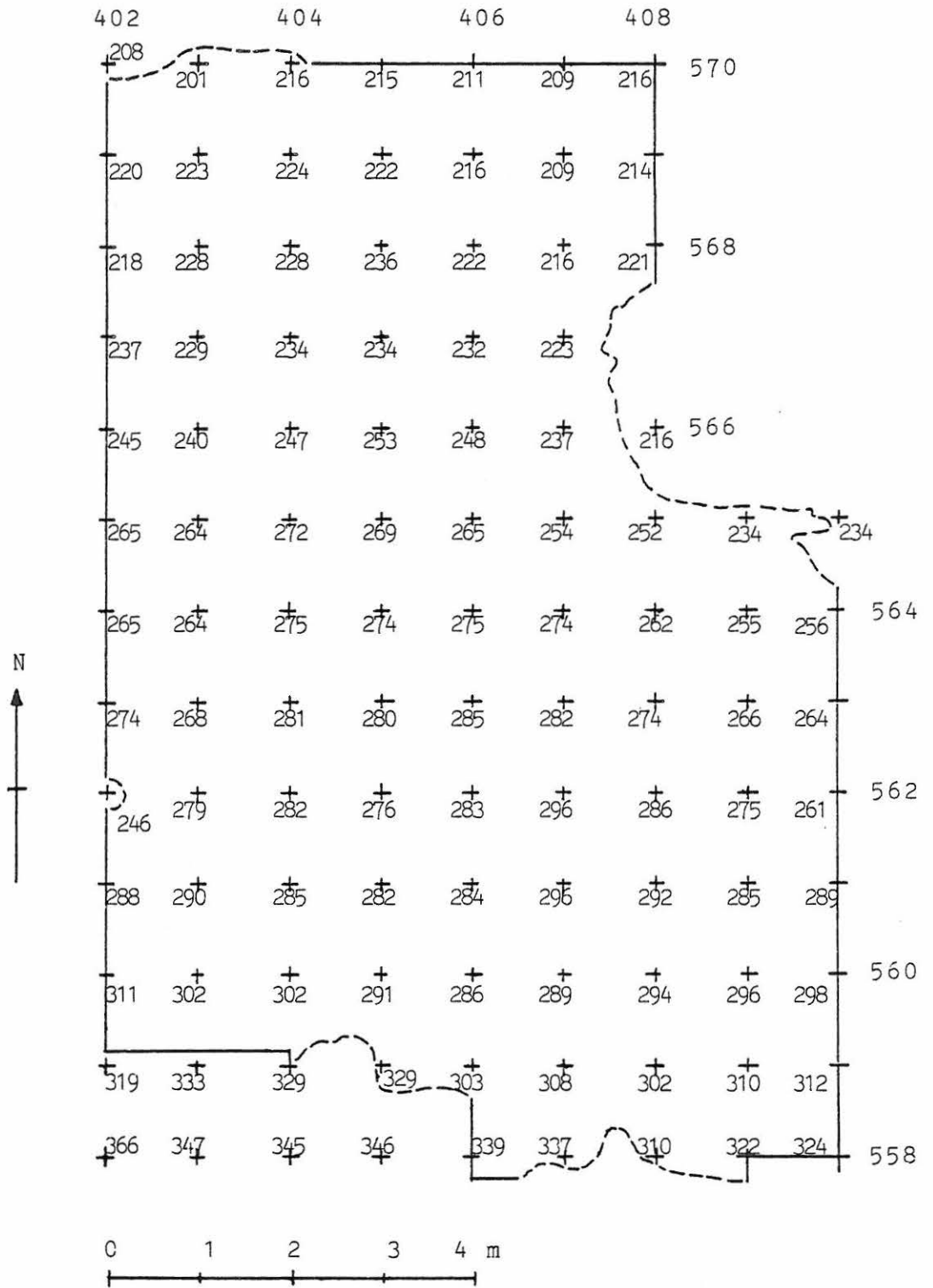
- - vuoden 1984 kaivausalue
- - vuoden 1985 kaivausalue

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985
KAIVAUSALUEEN SIJAINTI

MK 1:500

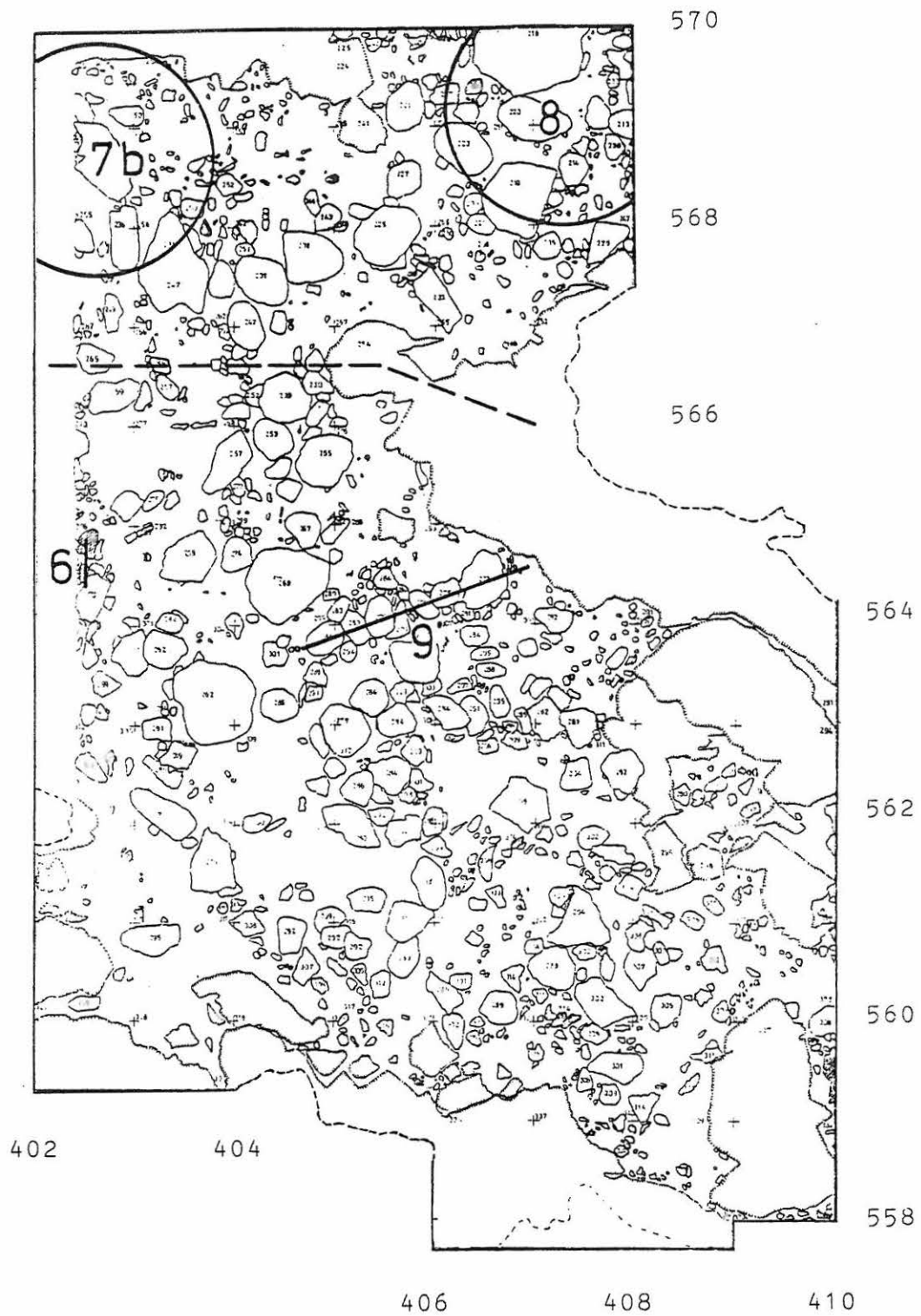

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

PINTAVAAITUS

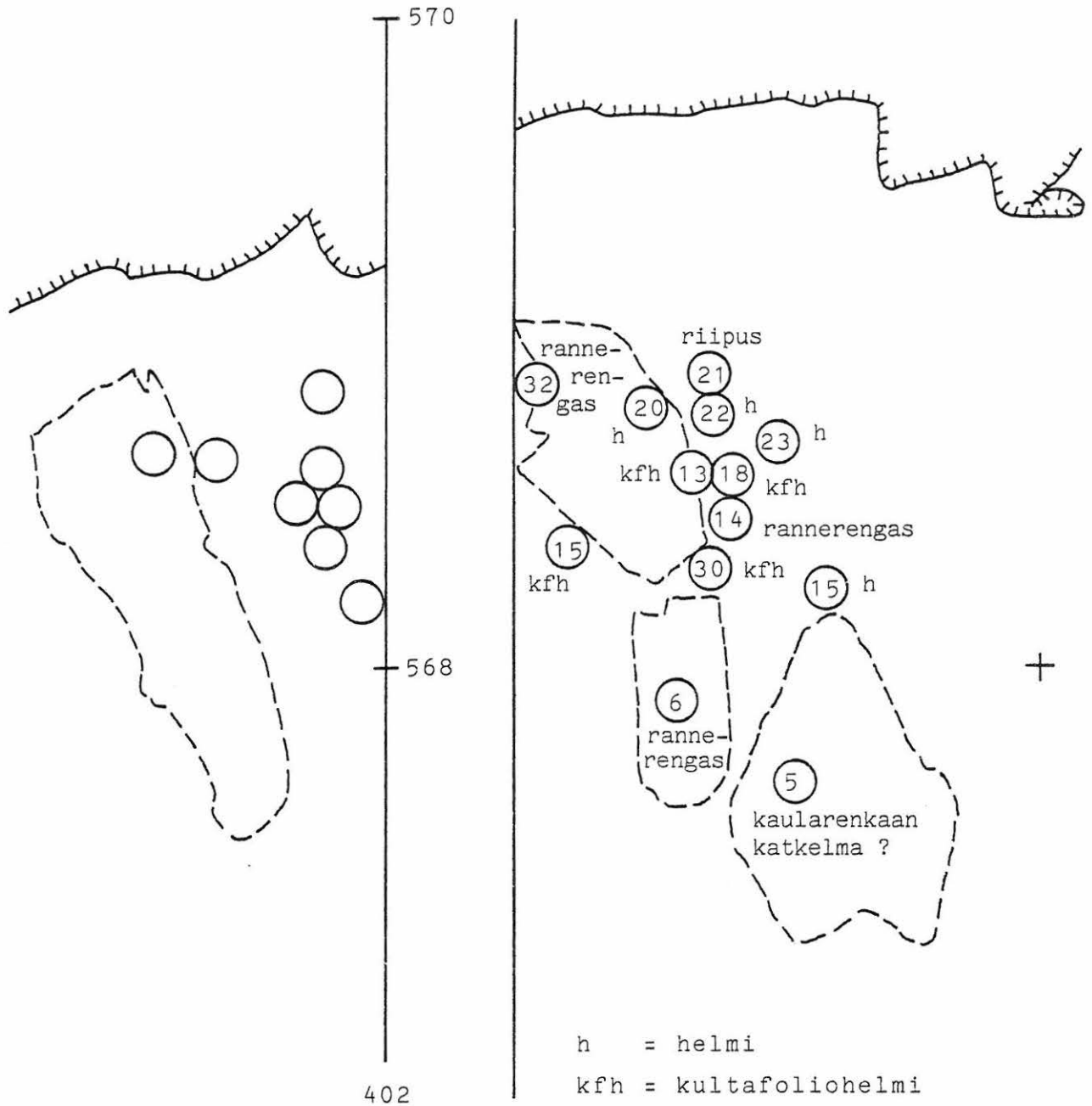
kp 38,06 m mpy

v1 144

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

RAKENTEET

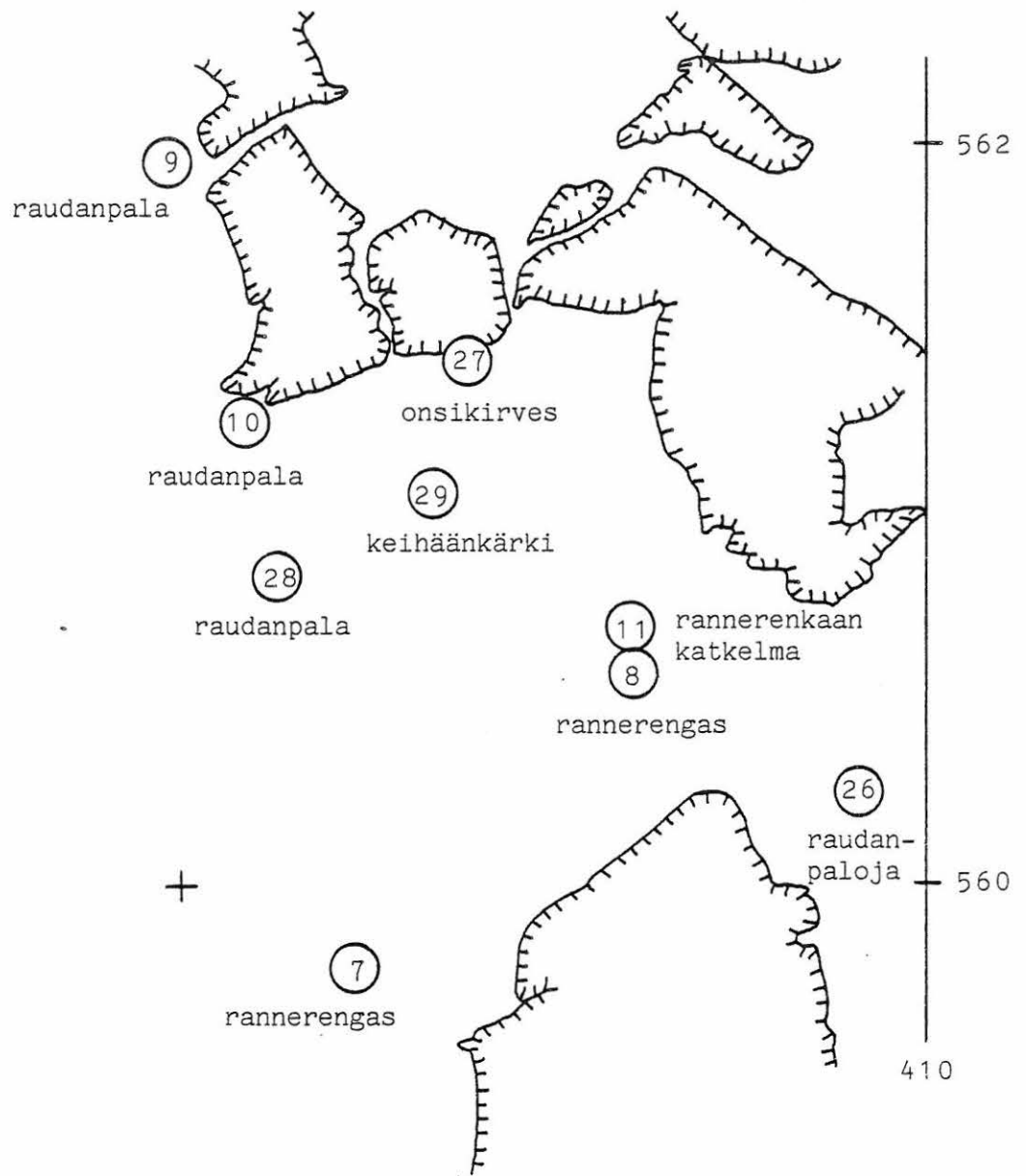
PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

KAIVAUSALUEEN LUOTEISOSAN LÖYTÖKESKITTYMÄ

 kallionpaljastumat tasossa 3

 rakenteen kiviä tasossa 3

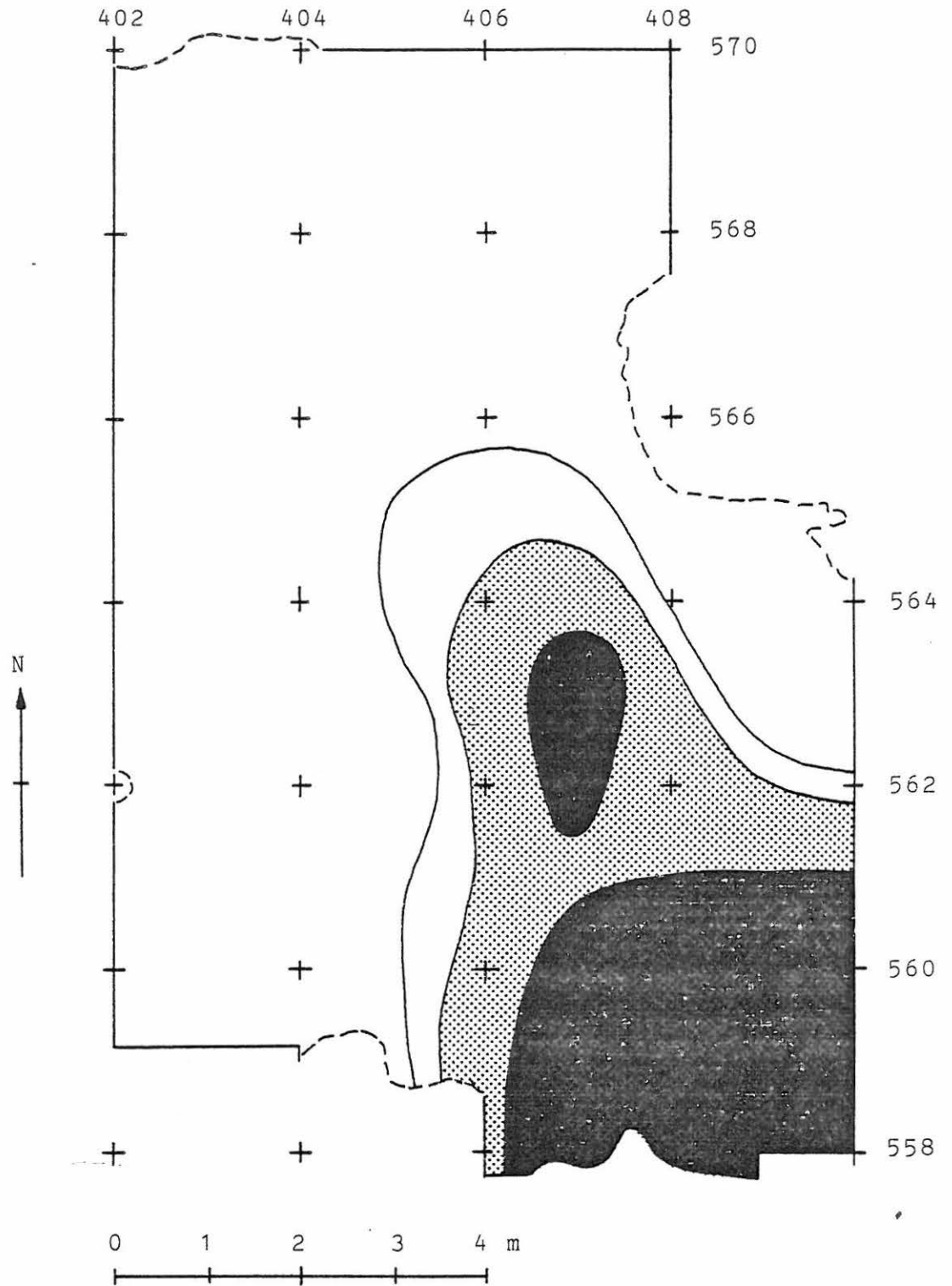
Vasemmalla vuoden 1984 kaivausalueen reunaa, jossa n.k. rakenteen 7 pitkänomainen keskuskivi sekä siihen liittyvä löytökeskittymä.

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

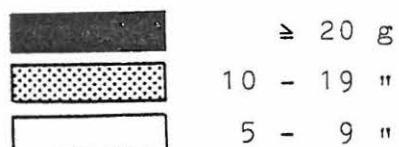
KAIVAUSALUEEN KAAKKOISOSAN LÖYTÖKESKITTYMÄ

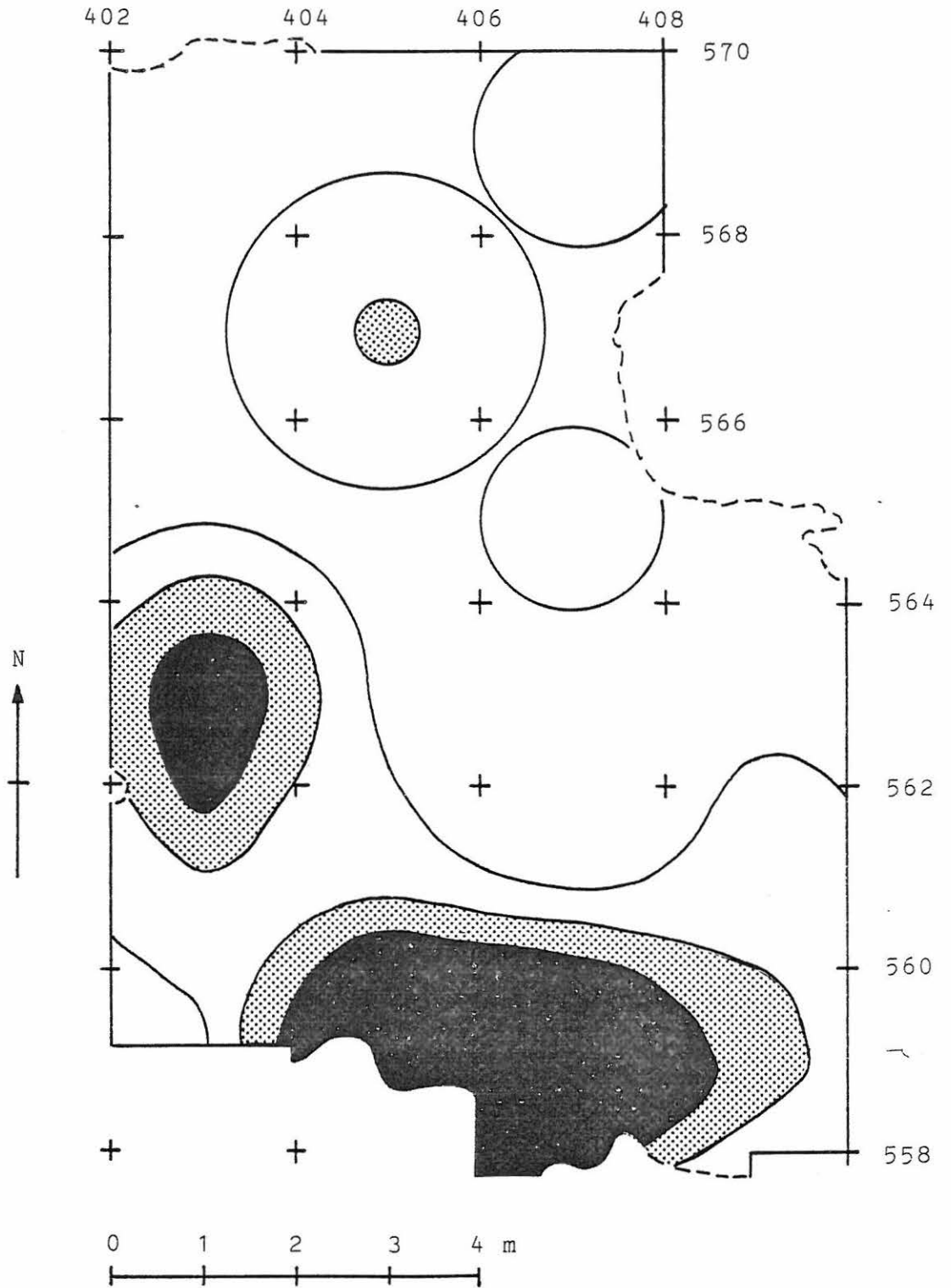
 kallionpaljastumat tasossa 3

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

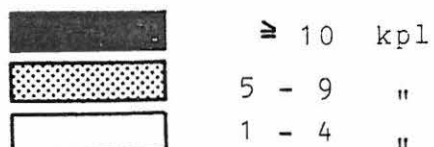
PALANEEN LUUN LEVINTÄ

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

HIILTYNEIDEN JUURIMUKULOIDEN LEVINTÄ

PAIMIO, SPURILA, (KALMISTO A) 1985

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA

1. Löydöt 3 (hevosenkenkäsolkki) ja 4 (keihäänkärki) in situ ruudussa 558/404, kuvattu etelästä.
2. Löytö 4 in situ ruudussa 558/404, kuvattu idästä.
- 3-7. Kaivausalue tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta idästä
8. Kaivausalueen eteläosa tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
9. Kaivausalueen keskiosan itäpuolen (ruutu 562/408 ...) kiveystä tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
10. Kaivausalueen lounaiskulma tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
11. Kaivausalueen luoteiskulma tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
12. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
13. Löytö 11 in situ ruudussa 560/408, kuvattu etelästä.
- 14-18. Kaivausalue tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
19. Kaivausalueen eteläosa tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
20. Kaivausalueen keskiosan itäpuolen (ruutu 562/408...) kiveystä tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
21. Kaivausalueen lounaiskulma tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
22. Kaivausalueen luoteiskulma tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
23. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
24. Kaivausalueen pohjoisosa tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
25. Kaivausalueen eteläosa tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
- 27-31. Kaivausalue tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
32. Kaivausalueen luoteiskulma tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
33. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
34. Kaivausalueen lounaiskulma tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.

- 35-36. Kaivausalueen eteläosa tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
48. Löytö 32 in situ ruudun 568/402 profiilikaistan leikkauksessa, kuvattu idästä.
49. Kaivausalueen eteläosan kivirakenteet tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.
50. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
- 51-55. Kaivausalue tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
56. Kaivausalueen eteläosan kivirakenteet tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
57. Kaivausalueen eteläosan kivirakenteet tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta kaakosta.
58. Kaivausalueen eteläosan kivirakenteet tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta etelästä.
59. Rakenne 9 kuvattu kaakosta.
62. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 4, kuvattu suoraan ylhäältä n. 2 m:n korkeudelta.
63. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 4 kuvattu lounaasta.
- 70-74. Kaivausalueen pohjoisosa tasossa 5, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
- 75-80. Profiilikaistan pohjoisosa kuvattu idästä.
- 81-84. Kaivausalue kaivauksen keskeytyessä - pohjoisosa tasossa 5 (pohjaan kaivettuna), eteläosa tasossa 4 (kiveykset purkamatta) - kuvattu valokuvaustikkailta idästä.
85. Rakenne 9 kuvattu luoteesta.
86. Rakenne 9 kuvattu länsilounaasta.
87. Kaivausalueen eteläosan kivirakenteet kuvattu länsiluoteesta.
- 92-97. Profiilikaista kuvattu idästä.
144. Yleiskuva kalmisto A:n sijaintipaikasta. Kuvattu itäkaakosta (kalmistosta E).
- 145-146. Yleiskuva Spurilan muinaisjäännösalueesta. Kuvattu Varasvuoren hyppyrimestä, itäkaakosta.

*

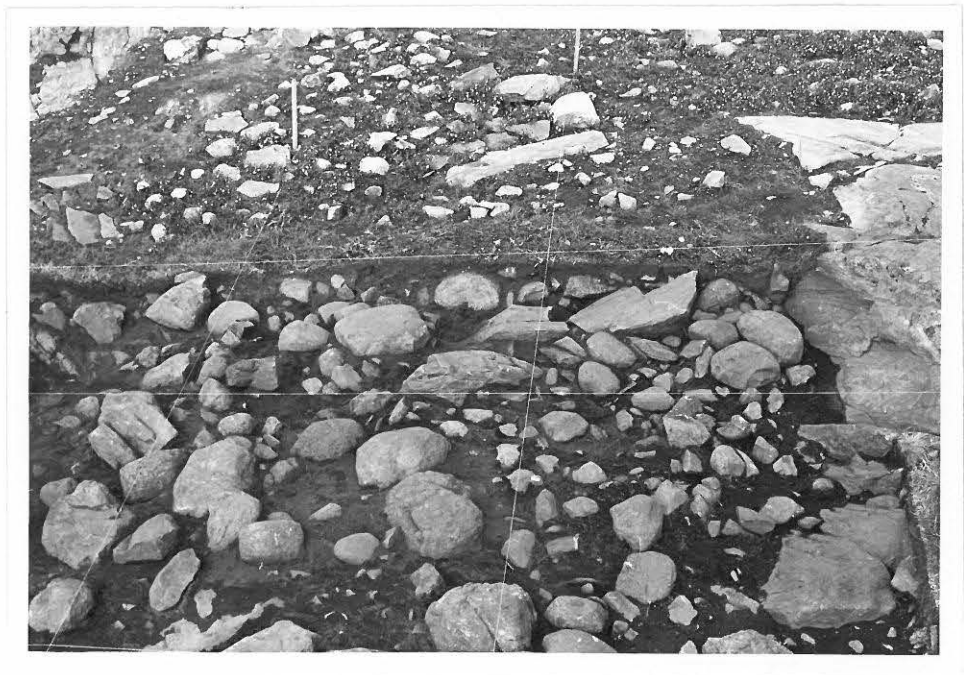
*

*

11. Kaivausalueen luoteiskulma tasossa 1, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.

22. Kaivausalueen luoteiskulma tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.

23. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta idästä.

62. Kaivausalueen koilliskulma tasossa 4, kuvattu suoraan ylhäältä n. 2 m:n korkeudelta.

25. Kaivausalueen eteläosa tasossa 2, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.

36. Kaivausalueen eteläosa tasossa 3, kuvattu valokuvaustikkailta koillisesta.

54. Kaivausalueen eteläosa tasossa 4, kuvattu valokuvaustikkailta itäkoillisesta.

59. Rakenne 9 kuvattu kaakosta.